

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2024, 8(2): 115-133.

DOI: [10.26677/TR1010.2024.1408](https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1408)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Mersin İlinde Tatil Deneyimine Sahip Bireylerin Sürdürülebilirlik Farkındalıklarının İncelenmesi

Doç. Dr. İnci ERDOĞAN TARAKÇI, Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Mersin, e-posta: inci.erdogan@mersin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4101-7111>

Kübra PEKTAŞ, Doktora Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, e-posta: pektaskubra7@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9862-3200>

Öz

Sürdürülebilirlik, gün geçtikçe öne çıkan ve küresel düzeyde önemi anlaşılan bir kavramdır. Bu çalışmada sürdürülebilirlik kapsamında bireylerin farkındalıkları, Mersin ili esas alınarak incelenmiştir. Saha çalışmasının 01.02.2024-18.04.2024 tarihleri arasında kolayda örnekleme tekniği ile gerçekleştirildiği anket uygulamasında 416 geçerli anket verisi elde edilmiştir. Bu kapsamda bireylerin sürdürülebilirlik farkındalığı; uygulama farkındalığı, tutum farkındalığı, davranış farkındalığı ve çevre farkındalığı olmak üzere dört boyutta incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerin ardından veriler bağımsız örneklem t-testi, one-way ANOVA ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda uygulama farkındalığının cinsiyete, yaşa ve eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tutum farkındalığının ve davranış farkındalığının eğitim ve çocuk durumuna göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tutum farkındalığının ve çevre farkındalığının mesleğe göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Veriler kapsamında edinilen sonuçların Mersin ilinin "sürdürülebilir kent" olarak markalaşmasına katkı sunması umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Farkındalığı, Sürdürülebilir Kent, Turizm Pazarlaması, Mersin.

Makale Gönderme Tarihi: 28.04.2024

Makale Kabul Tarihi: 07.06.2024

Önerilen Atıf:

Erdoğan Tarakçı, İ. ve Pektaş, K. (2024). Mersin İlinde Tatil Deneyimine Sahip Bireylerin Sürdürülebilirlik Farkındalıklarının İncelenmesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(2): 115-133.

© 2024 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

Journal of Turkish Tourism Research

2024, 8(2): 115-133.

DOI: [10.26677/TR1010.2024.1408](https://doi.org/10.26677/TR1010.2024.1408)

ISSN: 2587-0890 Journal Homepage: <https://www.tutad.org>

RESEARCH PAPER

Investigation of Sustainability Awareness of Individuals with Vacation Experience in Mersin Province

Associate Prof. Dr. İnci ERDOĞAN TARAKÇI, Mersin University, Faculty of Tourism, Mersin, e-mail: inci.erdogan@mersin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4101-7111>

Kübra PEKTAŞ, Ph.D. Student, Mersin University, Institute of Social Sciences, Mersin, e-mail: pektaskubra7@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9862-3200>

Abstract

Sustainability is a concept that becomes more prominent day by day and whose importance is understood at a global level. In this study, the awareness of individuals within the scope of sustainability was examined based on Mersin province. Between 01.02.2024-18.04.2024, 416 valid survey data were obtained through the field study carried out with convenience sampling technique. In this context, individuals' sustainability awareness is discussed in four dimensions: practice awareness, attitude awareness, behavior awareness and environmental awareness. Following descriptive statistics, the data were analysed with independent samples t-test and one way ANOVA. As a result of the findings, it was determined that practice awareness differed according to gender, age and educational status. Attitude awareness and behavior awareness were found to differ according to child status and educational status. It has been determined that attitude awareness and environmental awareness differed according to occupation. It is hoped that the results obtained within the scope of the data will contribute to the branding of Mersin province as a "sustainable city".

Keywords: Sustainability, Sustainability Awareness, Sustainable City, Tourism Marketing, Mersin.

Received: 28.04.2024

Accepted: 07.06.2024

Suggested Citation:

Erdoğan Tarakçı, İ. and Pektaş, K. (2024). Investigation of Sustainability Awareness of Individuals with Vacation Experience in Mersin Province, *Journal of Turkish Tourism Research*, 8(2): 115-133.

© 2024 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada insan, türlü yaşamlar içerisinde iç içe geçmiş birçok alt sisteme sahip olan ve karmaşık etkileşimlerle süregelen insani ve doğal bir sistemin parçasıdır (Dahl, 2012: 15). Bu doğal sistem içerisinde sermaye, ticaret ve turizm başta olmak üzere hemen her alanda küresel bir boyutta karşımıza çıkan “üretim” faaliyeti vardır (Doğan ve Doğan, 2023: 260). Üretim faaliyetinin gerçekleşmesi için tüketimin olması gerekir. Bu döngü doğrultusunda kaynaklar hızla tüketilmektedir (Özkök, 2022: 40). Yaşamın vazgeçilmez bir parçasını oluşturan tüketim olgusu çevresel problemlerden en başta etkilenen ve çözüm arayışı gerektiren kavramlardan biridir (Ekin Savaş, 2020: 5). Neyse ki tüketim unsurunun getirdiği çevresel sorunlara ilişkin duyarlılık günden güne artmaktadır. Yani bireyler yaşam faaliyetlerini tehdit eden bu sorunlara yönelik çözüm arayışı çabasında dırlar (Yıldız, 2020: 90). Çünkü sadece ihtiyaç giderici, kolay ulaşılan, bütçeye uygun ya da reklamı en popüler olan ürünleri satın almak bilinçli bir tüketici olmanın gereklerini karşılamada yetersiz kalmaktadır (Ekin Savaş, 2020: 5). Bu yetersizlik doğrultusunda sürdürülebilirlik konusundaki tartışmaların getirdiği daha iyi önlemler bulma ihtiyacı aciliyet kazanmış (Dahl, 2012: 14) ve sürdürülebilirlik literatürde bahsi geçen bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır.

Sürdürülebilirlik, “doğa ve insan arasında bir denge oluşturarak mevcut kaynakların gelecek kuşaklara tahrip edilmeden aktarılmasını sağlayan bir anlayış” olarak tanımlanmaktadır (Turna ve Solmaz, 2023: 740). UNWTO (2024) tarafından sürdürülebilirlik, “Ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak hesaba katan turizm” olarak açıklanmaktadır. Bütün çeşitli tanımlamalara rağmen sosyal, çevresel ve ekonomik konulara dengeye dayalı bir destek sağlayan UNWTO gibi uluslararası bir kurum tarafından belirlenen tanım, en yaygın şekilde benimsenen tanımdır (Ivars-Baidal, Vera-Rebollo, Perles-Ribes, Femenia-Serra ve Celdrán-Bernabeu, 2023: 2). Bu tanımlara göre sürdürülebilirlik, tüketmekten çok korumaya ve üretmeye teşvik eder (Armağan, 2023: 351). Çünkü sürdürülebilirlik, toplumdaki toplam etkilerin azaltılması için değişiklikler yapılmasını gerektirir (Buckley, 2012: 529). Daha açık bir ifade ile sürdürülebilirlik, biyoçeşitliliği korumayı hedefleyerek kaynakların aşırı kullanımını sınırlandırır, doğal kaynakları ve doğal sermayeyi korumayı gerektirir (Armağan, 2023: 351).

Doğal kaynaklardan gelecek nesillerin yararlanabilmesi için, bugün kurulan sistemlerin sürdürülebilir olması gerekir (Taşçıoğlu ve Yıldırkan, 2023: 972). Sürdürülebilirliğin ana kaygısı, ekosistemi ve insan yaşamını tehdit eden bütün insan etkilerinin yok edilmesidir (Buckley, 2012: 529). Özkök (2022: 18), bireylerin de bu ekolojik kaygıya odaklanarak tüketim ve davranışlarını sürdürülebilir hale getirmeye gönüllü olması gerektiğini belirtir. Ancak sürdürülebilir turizm kavramının gelişim göstererek bir yapıya bürünmesi konusunda fikir birliği noksanlığı vardır (Ivars-Baidal vd., 2023: 2) Bu nedenle bireylerin sürdürülebilirlik farkındalıklarına sahip olması gerekir (Özkök, 2022: 18). Sürdürülebilirlik farkındalığına sahip bireyin, içinde bulunduğu toplumu ve yaşadığı kenti sürdürülebilir kılacağı ifade edilebilir. Atıl, Gülgün ve Yörük (2005: 216)'e göre, kentlerin sürdürülebilirliği sağlanır ise yaşanan çevresel sorunlara getirilen çözümlerin yanı sıra mevcut nüfusun yaşam kalitesi artar ve buna paralel olarak gelecek kuşakların da refah bir yaşam süreceği yaşam alanları meydana gelir. Kısaca çevresel sorunlar, sürdürülebilir pazarlamaya odaklanılmasına olanak sağlar (Özkök, 2022: 40). Öte yandan 1970'lerden günümüze değin gelişmekte olan ülkelerde bir kalkınma aracı olarak görülen (Helmy, 2004: 478) ve birden fazla ölçekte faaliyet gösteren (Rasoolimanesh, Ramakrishna, Hall, Esfandiar ve Seyfi, 2023: 3) turizm, sürdürülebilirliğe en çok ihtiyaç duyan sektörlerden biridir (Acuner, 2006). Turizmin kalkınma aracı olmasıyla beraber kaynakların sürdürülebilir olmasıyla turizm sektörünün devam edebileceğinin de önemli olduğu vurgulanmaktadır (Akıncı ve Kasalak, 2016: 163). Çünkü doğal, kültürel ve çevresel kaynaklar sürdürülebilir değilse ya da yok

olursa turizm hareketi olmaz (Sonuç, 2020: 2). Bu doğrultuda Mersin ilinde tatil yapmış bireylerin sürdürülebilirlik farkındalıklarının incelenmesinin, kent sürdürülebilirliğine katkı noktasında gerekli olduğu düşünülmektedir.

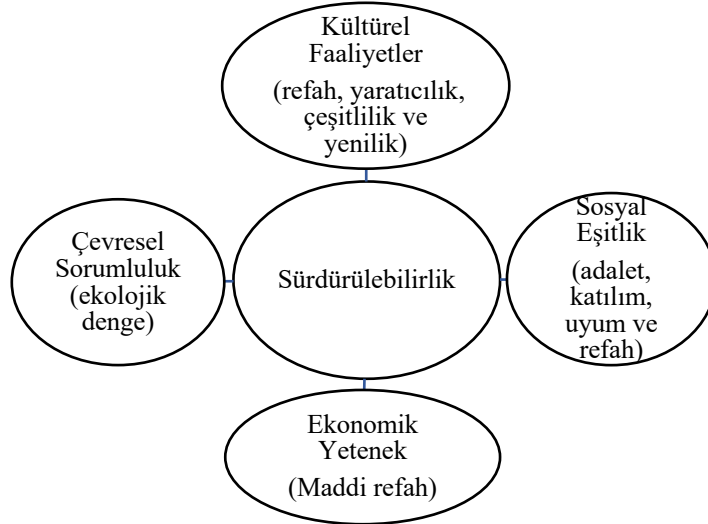
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sürdürülebilirlik

Sürme, bir olay ya da olgunun gelişiminin devam ettiğini ifade eden bir kavramken, sürdürmek ise bu sürekliliğin başka biri tarafından kullanımına işaret eder. Yani sürdürülebilirlik, “bir şeyin sürekliliğinin sürdürülmesi” dir (Taşçıoğlu ve Yıldırkan, 2023: 971). Sürdürülebilirlik kavramının bir düşünce olarak 19. yüzyıl başlarında literatürde balıkçılık, tarım ve orman konuları ile ilişki içerisinde başladığı ifade edilmektedir (Özkök, 2022: 8). Bir konsept olarak sürdürülebilirlik, Roma İmparatorluğu'nda gelecek için şehirlerin geliştirilmesi, yerleşim alanlarının genişletilmesi ve tarım arazilerinin organize edilmesi ile ortaya çıkmıştır (Baghiro, 2020: 3). Zaman içerisinde sürdürülebilirlik, bir kalkınma aracı olarak akademik dünyada kendine yer bulmuş ve sürdürülebilirlik biliminin başlıca bir alan olarak anılmasına yol açmıştır (Barth, Jiménez-Aceituno, Lam, Bürgener ve Lang, 2023: 1). Sürdürülebilirlik, herhangi bir faaliyetin ve/veya ürünün kendisini koruyarak devam ettirmesi yeteneğiyle ilgilidir (Taşçıoğlu ve Yıldırkan, 2023: 971).

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na göre sürdürülebilirlik, “gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneği” şeklinde tanımlanmaktadır (Mahardhani, 2023: 47). Kotlarsky, Oshri ve Sekulic (2023: 936) tarafından çağımızın ahlaki ve varoluşsal bir zorunluluğu olarak kabul görülen sürdürülebilirlik, doğal kaynakların tükenmesi, kirliliğin yarattığı olumsuz sonuçlar ve iklim değişikliği gibi nedenlerden dolayı önemi giderek daha fazla artan bir kavramdır (Mahardhani, 2023: 47).

Avustralyalı akademisyen Jon Hawker sürdürülebilirliği dört temel düzeyde ele almıştır. Bunlar: kültürel faaliyetler (refah, yaratıcılık, çeşitlilik ve yenilik), sosyal eşitlik (adalet, katılım, uyum ve refah), ekonomik yetenek (Maddi refah) şeklinde açıklanmıştır (Jialo vd., 2023: 2).

Şekil 1. Sürdürülebilirlik Unsurları

Kaynak: Jon Hawker Akt; Jialo vd., 2023: 2.

Şekil 1 incelendiğinde sürdürülebilirliği dört temel düzeyde ele alan Jon Hawker'e göre, sürdürülebilir bir toplum, sürdürülebilir bir kültüre bağlıdır. Sürdürülebilirliğin çerçevesinde kültür kavramı, ayrı ve "benzersiz" bir referans noktası olmalıdır (Jialo vd., 2023: 2). Bu bağlamda çevresel ve kültürel değerlerin uzun dönemde tahrip olmadan veya karşılaşılan olumsuz etkileri minimum düzeye indirecek şekilde kullanılmasını sağlama düşüncesi "sürdürülebilir turizm" ihtiyacını meydana getirmiştir (Eser, Dalgın ve Çeken, 2010: 29).

Sürdürülebilirlik ve Turizm

Sürdürülebilirlik, gün geçtikçe öne çıkan ve küresel düzeyde önemi anlaşılan bir kavramdır. Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkışı ve yaygınlaşması eski değildir. Sanayi devrimi ile endüstriyel sistemlerin doğal kaynakları ve çevreyi tahribata uğratması, kitlesel turizmin getirdiği bilinçsiz tüketimin sonucu olarak meydana gelmiştir (Pektaş, 2020: 11). Ancak yeni bir olgu olmasına rağmen sürdürülebilirlik uygulamalarının bugün hemen hemen her alanda yaygın şekilde var olduğu görülmektedir. Bu alanlara bazı örnekler; gıda üretimi ve tüketimi, enerji, su kaynakları, inşaat malzemeleri, atık yönetimi, ulaşım, sağlık ve turizmdir (Tankuş, Sökmen ve Şahin, 2023: 2240). Sürdürülebilirlik açısından turizm, yakın ilişki içerisinde olduğu çevre ve doğal kaynakların, bölgesel gelişme ve ekonomik kalkınmasında önemli bir denge görevi görür (Taşçıoğlu ve Yıldırkan, 2023: 973). Üretim ve tüketimin 7 gün 24 saat eşgüdümsel şekilde gerçekleştiği turizm sektöründe (Boyras, 2022: 18) sürdürülebilirliğin var olması, doğal ortamı uyararak kalkınmaya destek sunar (Taşçıoğlu ve Yıldırkan, 2023: 973). Daha açık bir ifade ile turizmde sürdürülebilirlik, turizmin etkilerini göz önünde bulundurarak bütün paydaşların çevresel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları içerisinde bir denge kurma amacıyla gerçekleştirilen bir kavramdır (Rasoolimanesh vd., 2023: 3).

Sürdürülebilir turizm, gelecek kuşakların kullanabileceği şekilde var olan kaynakları değiştirmeden, doğasını bozmadan, kirletmeden ve yok etmeden aktarımını sağlayan bir turizm şeklidir (Taşçıoğlu ve Yıldırkan, 2023: 973). Sürdürülebilir turizm, "turizm faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir olması ilkesini benimseyen bir yaklaşım" olarak tanımlanmaktadır (Tankuş vd., 2023: 2256). Nitekim Asmelash ve Kumar (2019: 68), turizm endüstrisinin tüm segmentlerinin sürdürülebilir olması gerektiğini belirtir. Bu yaklaşım, yerel ekonomilere katkı, turist deneyiminin sürdürülebilirliği, doğal ve kültürel kaynakların koruma, yerel toplulukların yapısını bozmadan sürece dâhil edilmesi gibi ilkeleri içermektedir (Güler, Ekici Çilkin ve Türkay, 2021: 113; Tankuş vd., 2023: 2256). Sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması ve toplumsal refah düzeyinin artması için sektörel paydaşların ve hükümetin hem sürdürülebilirlik ilkelerine saygı gösteren hem de teknolojik gelişimlere öncelik veren kamu politikalarının geliştirilmesinde iş birliği yapması zorunludur (Mahardhani, 2023: 47). Nihayetinde çok yönlü bir olay olarak nitelendirilen turizm, doğal çevre ile yakın bir ilişki içerisinde olduğundan (Pektaş, 2020: 15) sürdürülebilirlik çerçevesinde tüketicilerin farkındalıklarının değerlendirilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle bu çalışma tasarlanmıştır.

ARAŞTIRMA

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çeşitli alanlarda önem arz eden sürdürülebilirlik, turizm endüstrisinde de kitle turizminin verdiği hasarları önlemede vazgeçilmez bir kavramdır (Civelek, 2023: 1026). Sürdürülebilir turizm çalışmalarında önemli paydaşlar olarak görülmesi gereken ziyaretçilerin, tatil sürecinde

yaşadığı deneyimlerin ve geri bildirimlerin, ziyaretçi davranışlarını ve sürdürülebilir turizme yönelik karar alma süreçlerini geliştirerek değerli kazanımlar sağladığı ifade edilmektedir (Rasoolimanesh vd., 2023: 15). Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Mersin turizminin sürdürülebilirliğinin ve bu yönde markalaşmasının desteklenmesi ve turizme katkı sağlamaktır. Bu amaçla çalışmada Mersin ilinde en az bir defa tatil yapmış olan tüketicilerin sürdürülebilirlik farkındalıkları araştırılmıştır.

Evren, en basit ifade ile araştırmacının çalışma alanını oluşturan gruptur (Coşkun vd., 2015: 132). Araştırma evreni olarak Mersin ilinin seçilmesinin nedeni, Mersin Kent Konseyi ve ODTÜ tarafından (Mersin BŞB, 2023) gerçekleştirilen “sürdürülebilir şehircilik için işbirliği” toplantısında, ODTÜ İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Kalkınma Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Barış Salihoğlu tarafından ifade edilen “İlk prensibimiz ve odağımız, Mersin’in iklim dostu bir şehir olması sebebiyle, sürdürülebilir şehircilik ilkelerine uygun fikirlerin ve stratejilerin geliştirilebilmesi için Kent Konseyi’ne bu alanda işbirliğiyle destekli birlikte ilerlememiz olacak. İkincisi ise; Mersin bir deniz şehri, ancak denizlerinden arzu edilen en optimum seviyede faydalanamıyoruz. Bununla birlikte deniz ekosistemini de yeterince korumuyoruz. Yapılan protokolle, bu çalışmalara da odaklanıyoruz. Bu bağlamda Kent Konseyi ile iş birliği çerçevesinde çalışmalarımıza son halini vereceğiz” sözlerinden hareketle kent sürdürülebilirliğine katkı sunma çabasıdır. Çünkü Butler ve Ferlie (2020: 348)’ye göre, bir düşüncenin, kendini kanıtladıktan sonra büyümesi için desteklenmesi gerekir ve bu nedenle birlikte yaratılan bir düşüncenin pratikte test edilmesi gerekir.

Belirli kural ve ölçütler dâhilinde çalışma evrenini temsil gücüne sahip olduğu varsayılan kümeye örneklem adı verilir (Ekiz, 2020: 113). Kolayda örneklem yöntemi tercih edilen araştırma örneklemini, bir bölgedeki turizm gelişimini etkileyebilen ya da bundan etkilenen bir grup / birey şeklinde tanımlanan ve “paydaş” olarak adlandırılan (Freeman, 1984: 46 Akt; Rasoolimanesh vd., 2023: 3), Mersin ilinde en az bir kez tatil deneyimi yaşamış tüketiciler oluşturmaktadır. Çünkü çevresel tehditler için önlem olarak sürdürülebilirliği sağlamak, devleti ve işletmecileri ilgilendirdiği kadar toplumu ve bireyleri de ilgilendirmektedir (Ekin Savaş, 2020: 62; Shabanova Güngör, 2023: 47). Tüketicilere dair elde bir liste olmadığından evren büyüklüğü kesin olarak bilinmemektedir. Bu durumda örneklem büyüklüğünü belirlemede, 10.000.000’luk bir evren için yeterliği örneklem büyüklüğünün 384 olması gerektiği ve “30’dan büyük 500’den küçük örnek büyüklükleri birçok araştırma için yeterlidir” açıklamasından (Altunışık vd., 2010: 135) hareketle 384 hedef örneklem sayısı olarak belirlenmiştir.

Sürdürülebilirlik ve turizm literatüründen hareketle, Mersin ilinde tatil yapmış bireylerin sürdürülebilirlik farkındalıklarını ölçen bu çalışmada, tüketicilerin demografik özellikleri ile sürdürülebilirlik farkındalığı arasında bir ilişkinin olacağı ön görülmüştür. İlgili öngörü paralelinde aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H1: Sürdürülebilirlik farkındalığı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H1a: Uygulama farkındalığı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H1b: Tutum farkındalığı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H1c: Davranış farkındalığı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H1d: Çevre farkındalığı cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H2: Sürdürülebilirlik farkındalığı çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H2a: Uygulama farkındalığı çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H2b: Tutum farkındalığı çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H2c: Davranış farkındalığı çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H2a: Çevre farkındalığı çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H3: Sürdürülebilirlik farkındalığı yaşa göre farklılık göstermektedir.

H3a: Uygulama farkındalığı yaşa göre farklılık göstermektedir.

H3b: Tutum farkındalığı yaşa göre farklılık göstermektedir.

H3c: Davranış farkındalığı yaşa göre farklılık göstermektedir.

H3a: Çevre farkındalığı yaşa göre farklılık göstermektedir.

H4: Sürdürülebilirlik farkındalığı eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H4a: Uygulama farkındalığı eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H4b: Tutum farkındalığı eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H4c: Davranış farkındalığı eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H4a: Çevre farkındalığı eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H5: Sürdürülebilirlik farkındalığı mesleğe göre farklılık göstermektedir.

H5a: Uygulama farkındalığı mesleğe göre farklılık göstermektedir.

H5b: Tutum farkındalığı mesleğe göre farklılık göstermektedir.

H5c: Davranış farkındalığı mesleğe göre farklılık göstermektedir.

H5a: Çevre farkındalığı mesleğe göre farklılık göstermektedir.

Mersin Üniversitesi 05.12.2023 tarihli 269 sayılı karar ile alınan etik kurul izninin ardından 20.12.2023 – 25.01.2024 tarihleri arasında 109 kişiye yapılan ön test sonucunda ölçeğin güvenilirliği, ,930 olarak tespit edilmiştir. Alfa değeri 0 ile 1 arasında değişir, kabul edilebilir bir değer 0,70 (Coşkun vd., 2017: 133) üstü olmalıdır. Bu doğrultuda saha araştırmasına devam edilmiştir. 01.02.2024-18.04.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen saha çalışması sonrası 420 veri toplanmış olup 4 tanesi geçersiz olduğundan çıkarılmış ve 416 geçerli anket verisi elde edilmiştir. Zaman, maliyet veri toplama ve katılımcılara ulaşmada güçlük yaşama gibi etkenler göz önünde bulundurularak 416 geçerli anket verisinin elde edilmesi ile veri toplama aşaması sona erdirilmiştir. Elde edilen verilere araştırmaya dâhil olan her katılımcının içten ve doğru yanıt verdikleri varsayılmıştır.

Çalışma amacına uygun olduğu düşünülen ölçek 5'li Likert derecelemesi olup, Bozkurt (2023)'un çalışmasından derlenmiştir. Mevzu bahis çalışmada sürdürülebilirlik farkındalığı üç boyutta ele alınmıştır. Bu ölçekte ise sürdürülebilirlik farkındalığı; uygulama farkındalığı (8 madde); tutum farkındalığı (4 madde); davranış farkındalığı (3 madde); ve çevre farkındalığı (3 madde) olmak üzere dört boyutta ele alınmıştır. Yapılan tanımlayıcı istatistiklerin ardından veriler bağımsız örneklem t-testi, one way ANOVA ile analiz edilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bu bölümünde öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinden bazılarına ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 1.'de görüldüğü üzere katılımcıların %32,7'si erkek, %67,3'ü kadındır. %28,4'ü evli olan katılımcıların %71,6'sı bekârdır. Yaşa göre en yüksek katılımın %35,6 ile 18-24 yaş aralığında;

eğitim düzeyine göre en yüksek katılımın %31,3 ile lisans düzeyinde; gelir düzeyine göre en yüksek katılımın %38,5 ile 17.201 TL ve altı gelir düzeyinde olduğu görülmektedir. Mesleğe göre en yüksek katılımın %58,7 ile öğrencilerde ve çocuk durumuna göre en yüksek katılımın %59,1 ile çocuk sahibi olmayan bireylerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

<i>Cinsiyet</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>Aylık Gelir</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Kadın	280	67,3	17.201 TL ve altı**	160	38,5
Erkek	136	32,7	17.201-25.000 TL	84	20,2
<i>Medeni Hal</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	25.001-35.000 TL	52	12,5
Evli	118	28,4	35.001-45.000 TL	12	2,9
Bekâr	298	71,6	55.001-65.000 TL	6	1,4
<i>Yaş</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	65.001 TL ve üstü	12	2,9
18-24	148	35,6	<i>Meslek</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
25-34	97	23,3	Ev Hanımı	29	7,0
45-54	28	6,7	Öğrenci	244	58,7
55-64	72	17,3	Özel Sektör Çalışanı	54	13,0
65üstü	42	10,1	Emekli	8	1,9
<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	Akademisyen	27	6,5
İlkokul	87	20,9	Esnaf-Tüccar	3	,7
Ortaokul	26	6,3	Çalışmıyor	13	3,1
Lise	45	10,8	<i>Çocuk Sayısı</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Ön lisans	59	14,2	Çocuğum Yok	246	59,1
Lisansüstü	69	16,6	İki Tane	28	6,7
			Üç Tane	40	9,6
			Dört Tane	32	7,7
			Beş Tane	33	7,9
			Altı Tane	4	1,0

**Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihlerde asgari ücret 17.201 TL'dir.

Çalışmada toplanan kullanılabilir 416 anketten oluşan veri setine normal dağılım uygulanmıştır. Çalışma verilerine öncelikle çok değişkenli sapan analizi ve daha sonra da çoklu normal dağılım analizi yapılmış ve Mahalanobis uzaklık istatistiklerinin alınmasını temel alan istatistiksel yöntem tercih edilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010: 42-44). Çoklu normal dağılım analizinde; veri setindeki parametrelere ait Mahalanobis uzaklık değerleri ile parametrelere ait Ki-Kareters değerleri arasındaki korelasyonun incelenmesinin ardından parametrelere ait Mahalanobis uzaklık değerleri (MD2) ile Ki-Kareters değerlerinin arasındaki korelasyon değeri hesaplanarak, bu değer "Normal Olasılık Grafiği" tablosundaki parametre

(madde) sayısının % .005 anlam düzeyindeki karşılığında yüksek olup olmadığı analiz edilir. Analiz sonucunda ulaşılan değer, Normal Olasılık Grafiği tablosundaki değerden yüksek ise çok değişkenli normallik varsayımı sağlanmış anlamına gelir (Kalaycı, 2014: 215-216). Yapılan çoklu sapan analizindeki her birim için hesaplanan Mahalanobis uzaklıklarından (MD²) elde edilen değerlerin %0,1 (binde 1) anlamlılık derecesinde, parametre (değişken) sayısını esas alan X² değeri (p ≤0,001) ,919 uygunluğu test edilmiştir. Herhangi bir MD² değerinin sapan değer olabilmesi için, X² değerinden büyük olması gerektiği dikkate alınarak ,919 (p ≤0,001) büyük değer olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ölçekte madde çıkarılmamıştır. Çalışmada kullanılan ölçeğin çoklu normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Sürdürülebilirlik Farkındalığı Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

	Eş- kökenlilik	Yükü	Özdeğer	A.Varyans	Ortalama	Alfa
<i>Uygulama Farkındalığı</i>			6,955	25,147	3,529	0,896
9. Tatildeyken bir ürünü satın almadan önce çevreye zararlı şeyler içerip içermediğini kontrol ederim.	,689	,806				
10. Tatildeyken daha pahalı olsalar bile çevre dostu ürünleri satın alırım.	,614	,746				
11. Sera gazı salınımını önlemek için tatil sürecinde motorlu araç kullanımını azaltırım.	,644	,742				
12. Tatildeyken ürün satın aldığımda enerji tasarrufu sağlayanları tercih ederim.	,658	,738				
7. Tatildeyken, elektrik enerjisi tasarruf yaparım.	,638	,728				
8. Tatildeyken, su kullanımında tasarruf yaparım.	,769	,661				
6. Tatildeyken atık miktarını azaltmak için, atılacak şeyleri başka şekilde kullanmanın yolunu ararım.	,580	,615				
13. Tatildeyken kâğıt, cam ve plastik gibi çöpleri ayrıştırıp geri dönüşümüne katkı sağlarım.	,533	,595				
<i>Tutum Farkındalığı</i>			1,733	39,627	3,884	0,684
16. Bir turist olarak kaynaklarının ciddi şekilde zarar gördüğünün farkındayım.	,685	,756				
4. Kitle iletişim araçları, tatil yapan bireyler için çevresel bilinç düzeyinin artmasında etkilidir.	,555	,657				
1. Çevre sorunları hakkında tatile gelen çoğu insandan daha bilgili olduğumu düşünürüm.	,486	,598				
15. Bireysel çabalarımız da çevre sorunlarının çözümünü etkiler.	,594	,537				
<i>Davranış Farkındalığı</i>			1,218	51,737	4,141	0,648
18. Tatildeyken bir çöp kutusu ve/veya geri dönüşüm kutusu bulana kadar elimdeki atıkları yanımda taşıırım.	,570	,278				
17. Çevre sorunlarıyla ilgili bir ziyaretçi olduğumu düşünürüm.	,640	,696				
14. Tatildeyken insanlar çevreyi ciddi şekilde kötüye kullanır.	,560	,624				
<i>Çevre Farkındalığı</i>			1,143	61,383	3,633	0,634
2. Tatil yaptığım çevrenin yaşam üzerindeki etkisini kitle iletişim araçlarından öğrendim.	,659	,780				
5. Tatildeyken çevre ile ilgili etkinliklere katılırım.	,582	,592				
3. Tatil sürecinde çevremdekilerin çevreci davranışları beni de o yönde davranmaya sevk eder.	,594	,560				

Faktör çıkarma metodu: Temel bileşenler analizi; Döndürme metodu: Varimax;

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: % 0,899

Bartlett's Küresellik Testi için Ki-Kare: 3264,790; s.d:153; p<0.0001;

Açıklanan toplam varyans: %61,383; Genel ortalama: 3,718; ss:11,884 ; n:416

Ölçeğin tamamı için güvenilirlik katsayısı: 0,900;

Tepki kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

*: Madde silindiğinde faktörün güvenilirlik katsayısıdır.

Çalışma kapsamında elde edilen verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Büyüköztürk (2018)'e göre, çok faktörlü bir yapıda, birden çok faktörde yüksek yük değeri veren madde,

ölçekten çıkarılabilir. Analizin, binişik maddeler çıkarıldıktan sonra tekrarlanması sorunu çözebilmektedir. Fakat bu tür tavizler ile veri bütünlüğünün nasıl değişim gösterdiği, araştırmacı tarafından dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilirlik farkındalığı ölçeği maddeleri arasında “tatil sürecinde aile üyelerime çevre hakkında bilgi veririm”, “tatil yaptığım çevrenin insan yaşamı üzerindeki etkisine dair bilgi sahibiyim”, “konaklama tesislerinde mümkünse bir ürünü (havlu, çarşaf, bardak vs) tekrar kullanmayı tercih ederim” ve “tatil yaparken yiyecek artıklarını, farklı şekilde değerlendirmenin yollarını ararım” ifadeleri binişik maddeler olduğundan ölçekten çıkarılmıştır. “Tatil yaparken kaynakları doğru kullanmanın, insanlık için yeterli olduğunu düşünürüm” ifadesi ise tek maddelik faktör olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Çünkü faktör oluşabilmesi için en az iki ile birlikte alpha katsayısının 0,70’nin üstünde olması gerekmektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2018: 80). 18 maddeden oluşan ölçeğe ilişkin açıklayıcı faktör analizi, Tablo 2’de sunulmaktadır.

Bozkurt (2023) sürdürülebilirlik farkındalığına yönelik gerçekleştirdiği çalışmada konuyu üç boyutta ele almıştır. Bu çalışmada Açıklayıcı faktör analizi sonuçları tüketicilerin sürdürülebilirlik farkındalığının dört boyut altında toplandığını göstermektedir. Tespit edilen dört faktörün toplam açıklanan varyans değeri %61,383’tür. Altunışık vd., (2010: 273) bu değer sosyal bilimler için kabul edilebilir olduğunu ifade eder. Faktör analizi sonucunda tespit edilen ilk faktör, 8 maddeden oluşan “uygulama farkındalığı” faktörü olup bu faktörün özdeğeri 6,955’tir. İkinci faktör, 3 maddeden oluşan “tutum farkındalığı” faktörüdür. Bu faktörün özdeğeri 1,733’tür. Üçüncü faktör, 3 maddeden oluşan “davranış farkındalığı” faktörü olup özdeğeri 1,218’dir. Son olarak dördüncü faktör ise, 3 maddeden oluşan “çevre farkındalığı” faktörü olup bu faktörün özdeğeri, 1,143’tür.

Tablo 3, Sürdürülebilirlik farkındalığının, bireylerin cinsiyetlerine göre karşılaştırmasını göstermektedir.

Tablo 3. Sürdürülebilirlik Farkındalığı Sonuçlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t- değeri	p- değeri
Uygulama farkındalığı	Kadın	280	3,6205	,83346	2,849	,005*
	Erkek	136	3,3392	,99465		
Tutum farkındalığı	Kadın	280	3,9310	,81893	1,624	,105
	Erkek	136	3,7868	,90964		
Davranış farkındalığı	Kadın	280	4,1917	,72296	1,939	0,53
	Erkek	136	4,0368	,84393		
Çevre farkındalığı	Kadın	280	3,6988	,83253	2,244	0,25
	Erkek	136	3,4975	,90903		

Tepki kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Uygulama Farkındalığı Levene F: 8,453; p: ,004. Tutum Farkındalığı Levene F:1,642; p: 0,201.

Davranış Farkındalığı Levene F: 3,259; p: 0,072. Çevre Farkındalığı Levene F: 2,975; p: 0,085.

*Hipotezin desteklendiğini göstermektedir.

Tablo 3’e göre, tutum, davranış ve çevre farkındalığında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır (p değerleri > 0,05). Ancak uygulama farkındalığın kadınlarda erkeklere göre daha fazla olduğu (p:

0,005) tespit edilmiştir. Bu doğrultuda H1_a hipotezi desteklenirken, H1_b, H1_c, H1_d hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 4, Sürdürülebilirlik farkındalığının, bireylerin çocuk durumuna göre karşılaştırmasını göstermektedir.

Tablo 4. Sürdürülebilirlik Farkındalığı Sonuçlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Çocuk Durumu	N	Ort.	Std.Sapma	t- değeri	p-değeri
Uygulama farkındalığı	Çocuk sahibi değilim.	170	3,6147	,86136	414	,104
	Çocuk sahibiyim.	246	3,4690	,91939		
Tutum farkındalığı	Çocuk sahibi değilim.	170	3,7784	,82446	414	,036*
	Çocuk sahibiyim.	246	3,9566	,86343		
Davranış farkındalığı	Çocuk sahibi değilim.	170	4,2863	,69307	414	,001*
	Çocuk sahibiyim.	246	4,0407	,80032		
Çevre farkındalığı	Çocuk sahibi değilim.	170	3,6627	,85195	414	,559
	Çocuk sahibiyim.	246	3,6125	,87066		

Tepki kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Uygulama Farkındalığı Levene F: 1,861; p: ,173. Tutum Farkındalığı Levene F: ,012; p: ,913.

Davranış Farkındalığı Levene F: ,459; p: ,498. Çevre Farkındalığı Levene F: ,474; p: ,491.

Tablo 4'e göre, tutum (p: 0,036) ve davranış (p: 0,001) farkındalığının çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre çocuk sahibi olanların çocuk sahibi olmayanlara kıyasla tutum farkındalığının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra çocuk sahibi olmayanların, çocuk sahibi olanlara kıyasla davranış farkındalığının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ancak uygulama farkındalığı ve çevre farkındalığı (p>0,005) boyutlarında çocuk durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu doğrultuda H2_b ve H2_c hipotezi desteklenirken, H2_a ve H2_d hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 5, Sürdürülebilirlik farkındalığının, yaşa göre karşılaştırmasını göstermektedir. ANOVA testinde her grubun en az 30 gözlem sayısına ulaşması beklenir (Alpar, 2021: 310). Bu sebeple öncelikle Tablo 5'te, 35-44 yaş (29 kişi) ve 45-54 yaş (28 kişi) 30'dan küçük gözlem sayısı olduğu için bu gruplar, 35-54 yaş aralığı grubu olarak birleştirilmiştir. Ardından yapılan ve Tablo 5'te görülen ANOVA testine göre, uygulama farkındalığı (p=,005) ve davranış (p=,000) farkındalığının yaşa göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Farklılıkların olduğu grupların tespiti için çoklu karşılaştırma testleri kullanılmaktadır. Bu doğrultuda uygulama farkındalığı boyutunda yapılan LSD testine göre bakıldığında farkın 18-24 yaş grubu ile 35-54 yaş grubu arasında olduğu tespit edilmiştir. Davranış farkındalığı boyutunda yapılan varyanslar homojen olmadığı için yapılan Tamhane testine göre bakıldığında farkın 18-24 yaş grubu ile 55-64 yaş grubu arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda H3_a ve H3_c hipotezleri desteklenirken, H3_b ve H3_d hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 5. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Yaşa Göre Karşılaştırılması

	Yaş	n	Ort.	Std.Sapma	F değeri	p değeri
Uygulama farkındalığı	1) 18-24	148	3,3446	,91886	3,772	,005*
	2) 25-34	97	3,7075	,84739		
	3) 35-54	57	3,7500	,92220		
	4) 55-64	72	3,5712	,88284		
	5) 65 üstü	42	3,3899	,80783		
Tutum farkındalığı	1) 18-24	148	3,7995	,90078	2,089	0,81
	2) 25-34	97	4,0619	,71091		
	3) 35-54	57	3,9649	,94214		
	4) 55-64	72	3,7407	,81116		
	5) 65 üstü	42	3,9048	,86261		
Davranış farkındalığı	1) 18-24	148	3,8784	,87646	9,376	0,00*
	2) 25-34	97	4,1237	,69940		
	3) 35-54	57	4,4152	,74610		
	4) 55-64	72	4,4074	,54879		
	5) 65 üstü	42	4,2778	,52533		
Çevre farkındalığı	1) 18-24	148	3,5068	,93756	1,471	,210
	2) 25-34	97	3,7045	,74672		
	3) 35-54	57	3,6140	,97344		
	4) 55-64	72	3,7593	,82265		
	5) 65 üstü	42	3,7222	,70583		

Tepki kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum.

P<0,05

Öncelikle Tablo 6'da ortaokul gözlem sayısı 26 olduğu için bu grup ilkokul grubu ile birleştirilmiş olup ilköğretim adı verilmiştir. Ardından yapılan ve Tablo 6'da görülen ANOVA testine göre, uygulama (p=,049), tutum (p=,011) ve davranış (p=,022) farkındalığının eğitime göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çevre farkındalığının ise eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği (p=,523) sonucuna ulaşılmıştır. Farklılıkların olduğu grupların tespiti için çoklu karşılaştırma testleri kullanılmaktadır. Bu doğrultuda uygulama farkındalığı boyutunda yapılan LSD testine göre bakıldığında farkın lise ile ön lisans arasında olduğu tespit edilmiştir. Tutum farkındalığı boyutunda yapılan varyanslar homojen olmadığı için yapılan tamhane testine göre bakıldığında farkın lisansüstü ile önlisans arasında olduğu tespit edilmiştir. Davranış farkındalığı boyutunda yapılan varyanslar homojen olmadığı için yapılan tamhane testine göre

bakıldığında farkın ilköğretim ve lisans arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda H4_a ve H4_b ve H4_c hipotezleri desteklenirken, H4_d hipotezi desteklenmemiştir.

Tablo 6, Sürdürülebilirlik farkındalığının, eğitim düzeyine göre karşılaştırmasını göstermektedir.

Tablo 6. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>Std.Sapma</i>	<i>F değeri</i>	<i>p değeri</i>
Uygulama Farkındalığı	1) İlköğretim	113	3,5011	,88853	2,411	,049*
	2) Lise	45	3,3639	1,04678		
	3) Ön lisans	59	3,7733	,85868		
	4) Lisans	130	3,4231	,94410		
	5) Lisansüstü	69	3,6703	,69199		
Tutum farkındalığı	1) İlköğretim	113	3,7788	,88373	3,294	,011*
	2) Lise	45	3,7556	1,07872		
	3) Ön lisans	59	3,7458	,88482		
	4) Lisans	130	3,9256	,80509		
	5) Lisansüstü	69	4,1787	,59017		
Davranış farkındalığı	1) İlköğretim	113	4,2979	,59322	2,884	,022*
	2) Lise	45	3,9926	1,11575		
	3) Ön lisans	59	4,1808	,73584		
	4) Lisans	130	4,0026	,75909		
	5) Lisansüstü	69	4,2077	,74338		
Çevre farkındalığı	1) İlköğretim	113	3,6313	,83257	,804	,523
	2) Lise	45	3,5111	1,06268		
	3) Ön lisans	59	3,7401	,89286		
	4) Lisans	130	3,5769	,88024		
	5) Lisansüstü	69	3,7295	,69375		

Tepki kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Tablo 7'de görülen ANOVA testine göre, tutum (p=,000) ve çevre (p=,016) farkındalığının mesleğe göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama farkındalığı (p=,153) ve davranış farkındalığının (p=,592) mesleğe ise göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Farklılıkların olduğu grupların tespiti için çoklu karşılaştırma testleri kullanılmaktadır. Bu doğrultuda tutum farkındalığı boyutunda yapılan LSD testine göre bakıldığında farkın öğrenci ile akademisyen arasında olduğu tespit edilmiştir. Çevre farkındalığı boyutunda yapılan varyanslar homojen olmadığı için yapılan tamhane testine göre bakıldığında farkın akademisyen,

kamu çalışanı, emekli, öğrenci, esnaf ve tüccar ile çalışmıyor arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda H5_b ve H5_d hipotezleri desteklenirken H5_a ve H5_c hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 7, Sürdürülebilirlik farkındalığının, mesleğe göre karşılaştırmasını göstermektedir.

Tablo 7. Sürdürülebilirlik Farkındalığının Mesleğe Göre Karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	n	Ort.	Std.Sapma	F değeri	p değeri
Uygulama farkındalığı	1) Ev Hanımı	29	3,8922	,71863	1,536	,153
	2) Öğrenci	244	3,4636	,90950		
	3) Özel Sektör Çalışanı	54	3,5347	1,06715		
	4) Kamu Çalışanı	38	3,6941	,88183		
	5) Emekli	8	3,4844	,38636		
	6) Akademisyen	27	3,3796	,64904		
	7) Esnaf-Tüccar	3	3,0833	,57735		
	8) Çalışmıyor	13	3,8654	,85462		
Tutum farkındalığı	1) Ev Hanımı	29	4,0575	,69046	4,135	,000*
	2) Öğrenci	244	3,7104	,87117		
	3) Özel Sektör Çalışanı	54	4,0679	,87207		
	4) Kamu Çalışanı	38	4,1316	,76930		
	5) Emekli	8	4,0833	,49602		
	6) Akademisyen	27	4,1852	,73574		
	7) Esnaf-Tüccar	3	4,0000	,57735		
	8) Çalışmıyor	13	4,4872	,60270		
Davranış farkındalığı	1) Ev Hanımı	29	4,3333	,54917	7,95	,592
	2) Öğrenci	244	4,1393	,82301		
	3) Özel Sektör Çalışanı	54	4,1358	,70493		
	4) Kamu Çalışanı	38	4,0175	,67092		
	5) Emekli	8	4,0000	,17817		
	6) Akademisyen	27	4,1111	,85735		
	7) Esnaf-Tüccar	3	3,6667	,57735		
	8) Çalışmıyor	13	4,3846	,63605		
Çevre farkındalığı	1) Ev Hanımı	29	3,7011	,90125	2,504	0,16*
	2) Öğrenci	244	3,5656	,90053		
	3) Özel Sektör Çalışanı	54	3,8704	,90750		
	4) Kamu Çalışanı	38	3,5702	,64797		
	5) Emekli	8	3,5000	,47140		
	6) Akademisyen	27	3,4938	,70632		
	7) Esnaf-Tüccar	3	3,3333	,00000		
	8) Çalışmıyor	13	4,3846	,44817		

Tepki kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Not: Normalde bu analizi yapabilmek için, gözlem değerlerinin tümünün 30'un üzerinde olması beklenir. Ancak veri setindeki gözlem sayısını birleştirmenin (meslek olduğu için) anlamsız olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla yapılan işin amaca hizmet edebilmesi için, bu durum göz ardı edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın amacında belirtildiği üzere Mersin turizminin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bu yönde markalaşmasının desteklenmesi, turizme katkı sağlayacaktır (Oskay, 2012: 201). Bu amaçla çalışmada Mersin ilinde en az bir defa tatil yapmış olan tüketicilerin sürdürülebilirlik farkındalıkları araştırılmıştır. Buradan hareketle çalışmada öncelikle katılımcılara ilişkin tanımlayıcı istatistikler belirtilmiştir. Daha sonra katılımcıların sürdürülebilirlik farkındalıklarını cinsiyet ve çocuk durumuna göre karşılaştırmak için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Son olarak sürdürülebilirlik farkındalıklarını yaşa, eğitim düzeyine ve mesleğe göre karşılaştırmak için tek yönlü ANOVA yapılmıştır.

Katılımcıların demografik unsurlarının tespitine ilişkin yapılan tanımlayıcı istatistiklere göre %32,7'si erkek, %67,3'ü kadındır. Çalışmada kadın oranının daha yüksek çıkmasında, kadınların sürdürülebilirlik konusunda daha hassas olmalarından harekete ankete katılmada gönüllülük düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Literatürde kadınların konuya daha fazla ilgi gösterme eğiliminde oldukları ve bundan dolayı sürdürülebilirlik konulu araştırmalara ilgi gösterdiklerinin ifade ediliyor oluşunun (Akpulat, 2019: 85) bu düşünceyi desteklediği ifade edilebilir.

Diğer demografik unsurlar incelendiğinde katılımcıların %71,6'sının bekâr olduğu, %35,6'sının 18-24 yaş arasında oldukları sonucuna ulaşılmış olup sürdürülebilirliğe ilişkin çalışmalara özellikle gençlerin ilgi gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Eğitim düzeyi bakımından değerlendirildiğinde katılımcıların %31,3'lük çoğunluğunun lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %38,5'i 17.201 TL ve altı gelir düzeyine sahip, %58,7'si öğrenci ve %59,1'i çocuk sahibi değildir.

Sürdürülebilirlik farkındalığı cinsiyete göre karşılaştırıldığında uygulama farkındalığının kadınlarda daha fazla olduğu (p: 0,005) sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim literatürde literatürde sürdürülebilir tüketici davranışının incelendiği çalışmalarda kadınların daha sürdürülebilir, daha çevreci oldukları ve bu doğrultuda bir tüketim davranışı sergilediklerini ifade eden çalışmalar mevcuttur (Haartman vd., 2017; Sheoran ve Kumar, 2021; Banyte vd., 2021).

Sürdürülebilirlik farkındalığı çocuk durumuna göre karşılaştırıldığında, tutum (p: 0,036) ve davranış (p: 0,001) farkındalığının çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Buna göre çocuk sahibi olanların çocuk sahibi olmayanlara kıyasla tutum farkındalığı ve davranış farkındalığının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuç, katılımcıların ebeveyn olmaları ile gelecek kuşaklara ilişkin bilinç düzeylerinin artmasına paralel olarak sürdürülebilirlik farkındalığı düzeylerinin arttığı şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmayı destekler nitelikte Ergen'de (2014: 160) çocuk sahibi olan bireylerin sürdürülebilirlik tüketim davranışının daha yüksek olduğunu, dolayısıyla sürdürülebilir farkındalıkları çocuk sahibi olmayanlara göre daha yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Sürdürülebilirlik farkındalığı yaşa göre karşılaştırıldığında uygulama farkındalığı (p=,005) ve davranış farkındalığının (p=,000) yaşa göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Gruplara ilişkin yapılan testler incelendiğinde uygulama farkındalığının 18-24 yaş grubu (3,3446) ile 35-54 yaş grubu (3,7500) arasında olduğu tespit edilmiştir. Davranış farkındalığı boyutunda farkın ise 18-24 yaş grubu (3,8784) ile 55-64 yaş grubu (4,4074) arasında olduğu tespit edilmiştir. Tutum farkındalığı ve çevre farkındalığına ilişkin anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu doğrultuda ilerleyen yaş grubuna mensup bireylerin sürdürülebilirlik farkındalıklarının, genç bireylere oranla daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Çelik (2014: 48-49) tarafından sürdürülebilirliği hedef alan turist kitlesine dâhil olan ekoturistlerin, orta yaş grubunda bulunan, eğitilmiş, ortalama gelir düzeyi yüksek olan ve kadın oranlarının erkeklere eşit hatta bazı durumlarda fazla olduğu ifadesinin bu düşünceyi desteklediği ifade edilebilir. Aynı zamanda çalışmada, 45-54 yaş

aralığının sürdürülebilir turizm konusunda farkındalıklarının yüksek olduğu, anket uygulamalarına daha istekli olduğu ancak gençlerin daha az ilgili oldukları sonucu da bu çalışma sonuçları ile örtüşür niteliktedir (Çelik, 2014: 118).

Sürdürülebilirlik farkındalığı eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında uygulama farkındalığı boyutunda farkın lise ile ön lisans arasında olduğu tespit edilmiştir. Tutum farkındalığı boyutunda farkın lisansüstü ile ön lisans arasında olduğu tespit edilmiştir. Davranış farkındalığı boyutunda farkın ilköğretim ve lisans arasında olduğu tespit edilmiştir. Çevre farkındalığına ilişkin ise sürdürülebilirlik farkındalığına yönelik anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu doğrultuda eğitim düzeyinin artışı ile uygulama farkındalığın, tutum farkındalığının ve davranış farkındalığının artışının paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Nitekim Atar'ın (2021: 75) eğitimin, çevre bilincinin artması gibi sürdürülebilir alışkanlıklarının kazanılmasında önemli olduğunu vurguluyor oluşu da bu sonucu desteklemektedir.

Sürdürülebilirlik farkındalığı mesleğe göre karşılaştırıldığında, tutum ($p=,000$) ve çevre ($p=,016$) farkındalığının mesleğe göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Tutum farkındalığı boyutunda farkın öğrenci ile akademisyen arasında olduğu tespit edilmiştir. Çevre farkındalığı boyutunda ise farkın akademisyen, kamu çalışanı, emekli, öğrenci, esnaf ve tüccar ile çalışmıyor arasında olduğu tespit edilmiştir. Uygulama ($p=,153$) ve davranış ($p=,592$) farkındalığının ise mesleğe göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle birtakım öneriler geliştirilmiştir:

- Mersin ilinde turizm reklam ve tanıtım faaliyetlerinin artırılması,
- Mersin ilinde etkinlik ve festivallerin artırılması,
- Mersin iline deneyim turlarının düzenlenmesi,
- Mersin ilinde turizm konulu açık oturum ve sempozyumlar düzenlenmesi,
- Farkındalıkların artırılmasına yönelik tüm turizm paydaşlarının örgütlenmesi,
- Mersin iline yönelik akademik yayın sayısının artırılması,
- Mersin ilinde yer alan turistik köylerde sürdürülebilir turizm ürünlerinin ve destinasyonların geliştirilmesi önerilmektedir.

Bu çalışmada Mersin ilinde en az bir defa tatil yapmış olan tüketicilerin sürdürülebilirlik farkındalıkları araştırıldığından sonuçları sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda farklı illerde tatil yapmış tüketicilerin farklı örnekleme yöntemleri ile sürdürülebilirlik farkındalığının değerlendirilmesi, daha genellenebilir sonuçların elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Türk Turizm Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Mersin Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 05.12.2023 tarih ve 269 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Acuner, Ş. A. (2006). Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde alternatif turizm türlerinin yeri. *Verimlilik Dergisi*, (4): 1-12.

- Akıncı, Z. ve Kasalak, M. A. (2016). Sürdürülebilir turizm yönetimi açısından özel ilgi turizminin yeri ve önemi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1): 161-182.
- Akputat, F. (2019). *Sürdürülebilirlik Kavramına Farklı Yaklaşımlar: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alpar, R. (2021). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*. (6.Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alpar, R. (2021). *Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlik*. (6.Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamalı*. (6. Baskı), Sakarya Yayıncılık: Sakarya.
- Armağan, V. (2023). Ekolojik sürdürülebilir bir kent modeli olarak ekotopya ve güncel kent pratikleri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(27), 342-376.
- Asmelash, A.G. and Kumar, S. (2019). Assessing progress of tourism sustainability: developing and validating sustainability indicators. *Tourism Management*, 71, 67-83.
- Atar, A. (2021). *Kurumsal Şirket Çalışanlarının Sürdürülebilir Beslenme Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Atıl, A. Gülgün, B. ve Yörük, İ. (2005). Sürdürülebilir kentler ve peyzaj mimarlığı. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(2): 215-226.
- Baghirova, F. (2020). *Sürdürülebilir Pazarlama Kapsamında Sakin Eğilimli Turistlerin Sakin Destinasyonu Yeniden Ziyaret Niyetlerinin Planlı Davranış Teorisi Çerçevesinde İncelenmesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Banytė, J., Šalčiuvienė, L., Dovalienė, A., Piligrimienė, Ž. and Sroka, W. (2020). Sustainable consumption behavior at home and in the workplace: Avenues for innovative solutions. *Sustainability Journal*, 12(16): 2-24. Doi:10.3390/su12166564.
- Barth, M., Jiménez-Aceituno, A., Lam, D. P., Bürgener, L. and Lang, D. J. (2023). Transdisciplinary learning as a key leverage for sustainability transformations. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 64, 101361.
- Boyras, M. (2022). *Otel İşletmelerinin Çevre Yönetim Sistemine Katılımının Engelleycileri ve Çevre Yönetimi Uygulama Düzeyine Etkisi*, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Bozkurt, Ö. (2023). Yeşil işlerde çalışan mavi yakalı işgörenlerin sürdürülebilirlik farkındalıklarının incelenmesi. *Yeni Fikir Dergisi*, 15(30): 24-38.
- Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: research and reality. *Annals of Tourism Research* 39, 528-546.
- Butler, M. J. and Ferlie, E. (2020). Developing absorptive capacity theory for public service organizations: emerging UK empirical evidence. *British Journal of Management*, 31(2), 344-364.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (24. baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Civelek, M. (2023). Turizm eğitimi alan öğrencilerin sürdürülebilir turizme ilişkin metaforlarının analizi, *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2): 1025-1038.

- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. (9. Baskı), Adapazarı: Sakarya Kitabevi.
- Çelik, N. (2014). *Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarının Turizm Talebi Üzerine Etkileri: Muğla Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dahl, A. L. (2012). Achievements and gaps in indicators for sustainability. *Ecological Indicators*, 17, 14-19.
- Doğan, K. ve Doğan, M. (2023). Küreselleşen Dünya'da Dağ ve İnsan Etkileşimi: Rize Dağları Örneği, *Anasay*, (23), 247-264.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2018). *Sosyal Bilimlerde Veri Analizi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ekin Savaş, N. (2020) *Çevresel Bilinç, Çevrecilik ve Yeşil Pazarlama Karması Faaliyetlerinin Yeşil Satın Alma Davranışına ve Bağlılığa Etkisi*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler)*. (6. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergen, A. (2014). *Maddi Değerler, Gönüllü Sade Yaşam Biçimi, Çevre Bilgisi: Sürdürülebilir Tüketim Davranışı Açısından Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Eser, S., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2010). Sürdürülebilir kültür turizmi: Efes örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 27-34.
- Güler, O., Çilkin, E. R. ve Türkay, O. (2021). Turizmde Çevre ve Sürdürülebilirlik, (Editör) Çakıcı, A.C.: *Kavramlar ve Örneklerle Genel Turizm*. İçinde (ss. 105-132). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Haartman, V. R., Sammalisto, K., Lozano, R. and Blomqvist, P. (2017). A longitudinal comparison of sustainability learning between men and women in engineering and nursing programmes. *Sustainability*, 9(8): 2-10.
- Helmy, E. (2004). Towards Integration of sustainability into tourism planning in developing countries: Egypt as a case study. *Current Issues in Tourism*, 7(6): 478-501.
- Ivars-Baidal, JA, Vera-Rebollo, JF, Perles-Ribes, J., Femenia-Serra, F. and Celdrán-Bernabeu, MA (2023). Sustainable tourism indicators: what's new within the smart city/destination approach?. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7): 1556-1582.
- Jiao, L., Wu, Y., Fang, K. and Liu, X. (2023). Typo-Morphological approaches for maintaining the sustainability of local traditional culture: A case study of the Damazhan and Xiaomazhan historical area in Guangzhou. *Buildings*, 13(9): 2351.
- Kotlarsky, J., Oshri, I. and Sekulic, N. (2023). Digital sustainability in information systems research: conceptual foundations and future directions. *Journal of the Association for Information Systems*, 24(4): 936-952.
- Mahardhani, A. J. (2023). The role of public policy in fostering technological innovation and sustainability, *Journal of Contemporary Administration and Management (ADMAN)*, 1(2): 47-53.

Mersin Büyükşehir Belediyesi (2023). *Kent Konseyi ve ODTÜ'den Sürdürülebilir Şehircilik İçin İş Birliği*. [Online] <https://www.mersin.bel.tr/haber/kent-konseyi-ve-odtuden-surdurulebilir-sehircilik-icin-isbirligi-1687328105> [Erişim Tarihi: 08.10.2023].

Oskay, C. (2012). Mersin turizminin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 185-202.

Özkök, B. (2022). *Bilinçli Farkındalık Özelliğinin, Bireylerin Sürdürülebilir Tüketim Davranışına Etkisi ve İyi Hissetme Durumlarıyla İlişkisine Bakış*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.

Pektaş, K. (2020). *UNESCO Yaratıcı Gastronomi Şehri Hatay'ın Yerel Aktörlerin Bakış Açısıyla Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İskenderun Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Rasoolimanesh, S. M., Ramakrishna, S., Hall, C. M., Esfandiar, K. and Seyfi, S. (2023). A systematic scoping review of sustainable tourism indicators in relation to the sustainable development goals. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(7): 1497-1517.

Shabanova Güngör, S. (2023). *Kurumsal Sürdürülebilirlik Uygulamalarının Tüketicilerin Marka Sadakati Üzerine Etkisini Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sheoran, M. and Kumar, D. (2021). Conceptualisation of sustainable consumer behaviour: converging the theory of planned behavior and consumption cycle. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*, 17(1): 103-135.

Sonuç, N. (2020). *Sürdürülebilir Turizm: Tanımı ve İçeriği*, (Editör) Kozak, M.: *Sürdürülebilir Turizm Kavramlar-Uygulamalar* içinde Ankara: Detay Yayıncılık.

Tankuş, E., Sökmen, A. and Şahin, N. G. G. (2023). Bibliometric analysis of the United Nations 2030 sustainable development goals on the axis of sustainable tourism. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 11(3): 2238-2263.

Taşçıoğlu, H. ve Yıldırkan, R. (2023). Sapanca'daki bungalov işletmecilerinin sürdürülebilir turizm ve çevre tutumları üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 11(2): 969-990.

Turna, T. ve Solmaz, A. (2023). Sürdürülebilir kent yönetimi ve yeşil altyapı kavramı kapsamında çevreci yaklaşımlar: İskenderun örneği. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi*, 13(4): 739-748.

UNWTO (2024). *Sustainable Development*. [Online] <https://www.Unwto.Org/Sustainable-Development> [Erişim Tarihi: 25.10.2024].

Yıldız, T. (2020). *Yeşil Tüketicilerin Öznel İyi Oluşlarının Satın Alma Davranışları, Tutumları ve Kişilik Özellikleri Kapsamında Araştırılması*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.